

СТАНОВИЩЕ

От проф. д.пс.н. Снежана Илиева

Относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен “доктор” на тема: “Спортна среда и състезателно поведение” на Мария Аристотелус, докторант в Катедра “Социална, трудова и педагогическа психология”, СУ “Св. Климент Охридски”

Дисертацията е насочена към основополагащ за спортната теория и практика проблем, като поставя акцент върху ролята на спортната среда, но има цялостно отношение към разбиране на ролята на психологическите фактори за постиженията в спорта и състезателното поведение като цяло. Отчитането на личностните характеристики и на типа спортна среда създава предпоставки да се насочват спортните постижения и да се формират условия на средата, които стимулират високата конкурентност и резултатност.

Дисертационният труд е с обем от 153 страници и е съставен от увод, четири глави, заключение, литература и приложение. Използвани са общо 143 източника на български, гръцки и английски език, които представят водещи изследвания в областта.

Първата глава въвежда в теоретичната постановка на проблема и отчита влиянието на социалната среда и в частност, на спортната среда. Възгледите за средата плавно преминават във втора глава, в която се анализира взаимодействието между спортна среда, личност и състезателно поведение. Отчетени са два отделни вида спорт, доста различни и дори противоположни по своята същност - художествената гимнастика и футболът. Тези видове спорт се различават и по средата, която определя характеристиките на състезателното поведение. При анализа се подчертават и постиженията в спортната психология като цяло по отношение на личностните фактори, които предсказват спортните резултати и се отчитат приносите и изследванията на утвърдени специалисти у нас.

Третата и четвъртата глава съответно обхващат емпиричното изследване. Дефинирани са цели, задачи и хипотези на изследването, като работната хипотеза се конкретизира в две хипотези, които се отнасят до различия в състезателното поведение в зависимост от спецификата на конкретния вид спорт – индивидуален или колективен, както и до допускането, че съществува съвкупност от психични качества, които са повлияни от спортната среда, типична за дадения спорт. По отношение на хипотезите

на изследването смятам, че е уместно да се конкретизира какви точно качества и характеристики при какви особености на средата ще се проучват.

Задачите са конкретни и реалистични, като сред тях трябва да се подчертае не само че се търсят различия в зависимост от спорта, но и се цели да се установят различия между състезатели в двата вида спорт от България и Кипър. Изследвани са общо 100 състезатели съответно от двата вида спорт от двете страни.

Необходимо е изрично да се подчертае, че се използва изключително богат, съдържателно издържан и психометрично проверен набор от въпросници, които измерват съответно спортната увереност, Аз-ефективността в спорта, мултидимензионалния перфекционизъм, възприет мотивационен климат, целевата ориентация в спорта и локализацията на контрола. Тези въпросници и съдържащите се в тях подсказки дават възможност да се обхванат ключовите характеристики на спортното поведение и да се очертае спецификата му в зависимост от типа спорт. Изследваните променливи са базисни за поведението в различни сфери на дейност, но тук се прилагат инструменти за измерване, които са предназначени главно за спортната дейност и са адаптирани от български специалисти в областта.

При анализа на резултатите се извеждат различията при отделните изследвани променливи като се използва еднофакторен дисперсионен анализ. Установени са различия според типа спорт в увереността, но също така и между страните, като увереността на българските спортисти се обяснява с по-високата перспектива при тяхната реализация. Аналогични резултати се получават и по отношение на част от другите изследвани променливи, като те са уместно интерпретирани съобразно теоретичната рамка на изследването. Необходимо е да се подчертаят различията в мотивационния климат и в целевата ориентация на спортистите, които разкриват високата ориентация към майсторство, както и в дименсиите на перфекционизма.

В дисертацията се поставя акцент и между взаимозависимостите между отделните променливи, като се установяват ред отрицателни корелации на Аз-ефективността, увереността, ориентацията към майсторство и други ключови за спортното поведение променливи с дименсии на перфекционизма и мотивационния климат. Регресионният анализ потвърждава отрицателната роля на родителската критика за спортната увереност, както и извежда променливите, които предсказват високата Аз-ефективност.

Дисертационната разработка се характеризира със стремеж към изчерпателно представяне на получените резултати, като се търси практическото приложение и се

правят директни препоръки за изграждането на спортна среда, която стимулира постиженията и майсторството. Резултатите са обобщени, като е представен профилът и спецификата на спортистите в двата вида спорт и в двете изследвани извадки от България и Кипър.

Необходимо е да се подчертае, че получените данни имат значение не само за конкретните видове спорт, но дават възможност да се разкрият сложните взаимовръзки между ред личностни променливи, които стоят в основата на спортните постижения. По дефиниция се допускат различия в зависимост от средата, в която тренират спортистите, като се правят директно препоръки за развитие на художествената гимнастика в Кипър и необходимостта от работата с родителите, за да се намали негативното влияние на тяхната критика. Изведените препоръки имат пряко отношение към политиката по развитие на таланти в спорта и определят основни насоки в спортната подготовка и реализация.

Коректно са посочени ограниченията на изследването, а приносите съответстват на установените резултати. Налице са и две публикации, които са пряко свързани с темата на дисертацията.

В заключение: Имам пълно основание да дам положителна оценка на дисертационния труд, която се основава на теоретичната обосновка, проведеното изследване и на съобразеното с тях интерпретиране на резултатите и установените закономерности. Предлагам на уважаваното научно жури да присъди научната и образователна степен “доктор” на Мария Аристотелус.

17.06.2017 г.

Проф. д.пс.н. Снежана Илиева